

Марина МИТРЕВСКА

УДК: 327.5.008.1/2(4-672ЕУ)

КРИЗЕН МЕНАѢМЕНТ НА ЕВРОПСКАТА УНИЈА***Крајќа содржина***

Европската унија е истрактивен и значаен економски, политички и меѓународен феномен. Со други зборови, таа се смета за единствен и успеен експеримент на меѓународна соработка меѓу голем број европски држави и уникатен облик на модерно владеење. Очеѓлено, таа денес претставува економска и политичка организација, која во структурална смисла во себе ѓо стојува минато и сегашност. Поконкретно, она што денес најмногу се нарекува ЕУ, всушност, е стелта на повеќе посебни организации и институции, кои настапувале во период долг од шест децении. Во таа смисла, денес структурата на ЕУ е претставена преку три столба. Од аспект на кризниот менаѢмент, во трудот се анализира Викториот столб, односно Заедничката надворешна и одбранбена политика. Во таа насока, во трудот истражувањето е насочено кон анализата прво на Европската безбедносна и одбранбена политика, која, всушност, беше создадена за да и овозможи на ЕУ посеофатна улога во воениот и во цивилниот меѓународен кризен менаѢмент. Викториот столб на Европската безбедносна и одбранбена политика, која ја докажува нејзината способност и структура во имплементација на три начина: преку развивање капацитетите за ангажирање на воениот кризен менаѢмент; преку создавање на структури за управување со цивилните аспекти на кризниот менаѢмент; и преку создавање на инструменти и механизми за ангажирање на ЕУ во превенција на конфликти. Како заклучок, оваа анализа укажува дека ЕУ многу бргу разви оперативен воен и цивилен капацитет за кризен менаѢмент. Потврда за тоа се четирите операции на кризен менаѢмент, со што од друга страна, всушност, се докажа функционирањето на Европската безбедносна и одбранбена политика како позитивно и научно искуство.

Клучни зборови: ЕУ, КРИЗА, МЕНАѢМЕНТ.

Вовед

Европската унија е еден од најатрактивните и релативно нов, економски, политички и меѓународен феномен. Таа се смета за поли-

тички систем без држава,¹ нешто што е помалку од федерација, а повеќе од режим.² Европската унија не е држава, но не може лесно да се класифицира ни како обична меѓународна организација.³ Таа се смета за единствен и успешен експеримент на меѓународна соработка меѓу голем број европски држави и уникатен облик на модерно владеење.⁴

Европската унија претставува економска и политичка организација, која во структурална смисла, во себе го спојува минатото и сегашноста. Имено, она што денес најопшто се нарекува Европска унија, всушност, е сплет на посебни организации и институции, кои настанувале во период подолг од шест децении. Таа израсна врз три историски одделни заедници⁵:

- Европската заедница за јаглен и челик, формирана во 1951 година, врз база на Договорот од Париз;
- Европската економска заедница, формирана во 1957 година, врз база на Договорот од Рим и
- Европската агенција за атомска енергија, формирана во 1957 година со Договорот од Рим.

Овие три заедници го сочинуваат т.н. Прв столб на денешната Европска унија, а се подведуваат под заедничкото име Европска заедница.⁶

Всушност, структурата на Европската унија претставена во вид на столбови е резултат на подоцнежна фаза, која започна преку Договорот од Мастрихт во 1992 година. Поточно, Вториот столб ја опфаќа Заедничката надворешна и безбедносна политика (формално етаблирана со Договорот од Мастрихт). Додека, пак, Третиот столб ги опфаќа прашањата на внатрешната политика и правдата, воспоставен во 1992 година, кој со Договорот од Амстердам беше формално преименуван во Полициска и правна соработка во казнени спорови.

Од аспект на кризниот менаџмент, ќе се анализира Вториот столб, односно Заедничката надворешна и одбранбена политика. Имено, клучен дел од заедничката надворешна и безбедносна поли-

¹ Hix S.: *The Political System of the European Union*, London: Palgrave, 2005.

² Wallace H. et bal., *Policy-Making in the European Communities*, New York: John Wiley–Sons, 1983.

³ Archer C.,: *The European Union: Structure and Process*, New York: Continuum International Publishing Group, 2000.

⁴ Ванковска Б., *Институции на Европската унија*, Филозофски факултет, Скопје, 2008, стр. 16.

⁵ Ibid, str. 17.

⁶ Ibid, str. 17.

тика на Европската унија е Европската безбедносна и одбранбена политика, која, всушност, беше создадена за да и овозможи на Европската унија да има посеопфатна улога во воениот и во цивилниот меѓународен кризен менаџмент.

Европската безбедносна и одбранбена политика на Европската унија беше формирана со цел да и овозможи на Европската унија да има посеопфатна и поефикасна улога во менаџирањето на воениот и цивилниот кризен менаџмент. Имено, Европската безбедносна и одбранбена политика е проект кој ќе ја презентира способноста на Европската унија да преземе колективни одлуки кои се однесуваат на регионалната и меѓународната безбедност и да распореди спектар од инструменти, вклучувајќи и воени инструменти, во операции на кризен менаџмент, за чување на мирот и, ако е потребно, за спроведување на мирот, и тоа како посебен европски придонес на вкупните цели на Северноатлантската алијанса и во тесна консултација со не-ЕУ европските членки на НАТО-алијансата и со идните кандидати-аспиранти за членство во Европска унија.⁷

Целта на Европската безбедносна и одбранбена политика е опишана во еден дел од Заклучоците на Европскиот совет, одржан во Хелсинки од 1999 година. Имено, Европскиот совет ја нагласува својата решеност да развие автономен капацитет кој ќе донесува одлуки, независно од НАТО, за да води воени операции предводени од Европската унија во одговор на меѓународни кризи.

Од ова може да се заклучи дека Европската безбедносна и одбранбена политика не значи креирање на Европска армија, туку таа директно е во функција на подобрување на способноста на Европската унија да реагира за време на кризи. Според тоа, ова значи подобрување на способностите на Европската унија да преземе операции и, заедно со НАТО-алијансата и други меѓународни организации, да развие најдобар одговор за справување со кризите. Оттука, во рамките на Европската безбедносна и одбранбена политика, воени или полициски сили може да се испратат во кризни области да извршуваат хуманитарни операции за одржување на мирот, кризен менаџмент и др.⁸

Европската унија е убедена дека може и мора да даде значаен придонес во посочените сегменти. Европската безбедносна и одбранбена политика беше балансирана од самиот почеток за да ја обезбе-

⁷ Howorth J.,: ESDP and the Quest for European Autonomy: a Historical Necessity?, Columbia University, 2002.

⁸ A World Player: The European Union's External Relations, European Communities, 2004, p.9.

ди Европската унија со средства кои ќе и дозволат распоредување на воени и цивилни инструменти, со цел да се помогнат способностите на земјата која има придобивки од оваа помош.⁹

1. Развој на Европската безбедносна и одбранбена политика

Во развојот на Европската безбедносна и одбранбена политика клучно значење за кризен менаџмент имаат состаноците одржани во Нордвик, во Сент-Мало, во Келн, во Хелсинки, во Санта Марија де Феира и во Ница.

1.1. Нордвиската декларација

Во мај 1994 година, Постојаниот совет на ЗЕУ доби задача да ја формулира заедничката европска одбранбена политика, која беше презентирана на состанокот на Советот на министрите, во ноември 1994 година, во Нордвик. Исто така, беше подготвен и Специјален документ на ЗЕУ, во Лисабон во мај 1995 година. Двата документа се скромни, но значаен чекор кон формулацијата на заедничката одбранбена политика и развојот на заедничкиот европски идентитет на полето на безбедноста и одбраната.¹⁰

Според Нордвиската декларација „Заедничката европска одбрана треба да ги инкорпорира елементите за потребните структури, механизми и капацитети, да ги дефинира принципите за користење на вооружените сили и вооружувањето на членките на ЗЕУ“. Исто така, во Нордвиската декларација се нагласува дека развојот на Европската безбедносна и одбранбена политика ќе бара заеднички проценки и дефиниции за суштината на Европската одбрана, а за што се потребни прецизни дефиниции за тоа кои се предизвиците за безбедноста со кои ќе се соочува Европската унија, а во согласност со тоа и да се детерминираат и соодветните одговори. Најнапред, ова ќе зависи од процените за тоа каква улога сака да има Европската унија и каков придонес сака да даде за безбедноста во своето блиско соседство и во поширокиот свет.¹¹

⁹ Summary of the intervention by Javier Solana, EU High Representative for the Common Foreign and Security Policy, United Nations Security Council Debate on „Civilian Crisis Management“, New York, 2004, на <http://ue.eu.int.newsroom> 26/10/2005.

¹⁰ Ham V. P.: The EU and WEU: From Cooperation to Common Defense?, European Treaty Reform, 1997, pp.306.

¹¹ Roper J.: Defining a Common Defense Policy and Common Defense, The European Strategy Group and the WEU Institute for Security Studies, Paris, 1995, pp.3

Од аспект на кризниот менаџмент, интересен е делот од Норд-виската декларација, во кој се нагласува потребата за флексибилност во партиципирањето на Европската унија во превенцијата на конфликтите и кризниот менаџмент на континентот или каде било на друго место.

1.2. Декларацијата од Сент-Мало

Декларацијата од Сент-Мало, која уште се нарекува и Заедничка декларација за европската одбрана, е објавена по состанокот помеѓу Жак Ширак и Тони Блер, одржан во Сент-Мало (Франција) на 3 и 4 декември 1998 година.¹²

Во усвоената Декларација јасно е презицирано дека: „Европската унија мора да има способност и капацитетите за автономна акција, ишто примарно ќе се потпира на кредибилни вооружени сили, можност да се одлучува за нивното користење и постојанственост штоа да се направи, со цел да се одговори на меѓународните кризи.“¹³ Тоа „де факто“ би значело развој на автономни европски сили, кои не значат дуплирање на постојните сили на НАТО, и колективната одбрана и понатака останува во рамките на НАТО.

Од ова може да се заклучи дека основна цел на Декларацијата од Сент-Мало е да се одреди улогата на Европската унија поврзана со европската одбрана, притоа земајќи ги предвид односите помеѓу Европската унија и НАТО. Тоа значи дека, со Декларацијата од Сент-Мало треба е да му се даде практично значење на членот 5 од Амстердамскиот договор.

Исто така, во согласност со Декларацијата од Сент-Мало, се посочува дека европските држави ќе дејствуваат во институционална рамка на Европската унија, поточно спомнати се три тела: Европскиот совет, Советот за општи работи и состаноците на министрите за одбрана. Според ова, ЗЕУ не беше вклучена во овој контекст. Исто така, членот 17 од Договорот од Амстердам (кој стапи во сила на 1 мај 1999 година), зборува за трансфер на компетенциите од ЗЕУ на Европската унија. Поточно, со овој член, Заедничката европска безбедносна и одбранбена политика ги покрива сите прашања поврзани со безбедноста на унијата. Подоцна, со одлуките на Советот на министрите на ЗЕУ (донесени на 13 ноември 2000 година во Марсеј),

¹² Joint Declaration on European Defense, adopted on 4/12/1998.

¹³ Joint Statement by the British and French Governments, Franco-British Summit, Saint-Malo, France, December 4, 1998.

речиси престанаа активностите на ЗЕУ. Така, Европската унија го презеде за своите земји-членки, статусот на единствена легитимна европска организација за безбедност и одбрана.

1.3. *Европскиот совет од Келн*

На Самитот на Европската унија, одржан во Келн (Германија) на 3 и 4 јуни 1999 година, ЕУ ги усогласи своите гледишта со новите принципи на НАТО. Во декларацијата на Самитот јасно е дека ЗЕУ како безбедносна организација ги исполнила своите задачи и дека ЕУ мора да ги преземе своите функции како би можела да ги исполнува Петербуршките цели.¹⁴ Со тоа се отфрлени Заклучоците од Спогодбата на ЕУ од Амстердам посветени на безбедносните прашања, бидејќи во новите евроатлантски релации се покажале како недоволни. На Самитот во Келн службено се усвои нов термин за Европската безбедносна и одбранбена политика. Исто така, на овој Самит се потврдени Заклучоците од Самитот на НАТО во Вашингтон за тоа како ЕУ ќе има пристап во делот на средства на НАТО, на воените средства потребни за извршувањето на сопствените задачи. Всушност, за преземањето на дел од безбедносните прашања од страна на ЕУ, во тоа време имало четири конкретни причини:

- Прво, добивање поддршка од европското јавно мислење за продолжување на евроинтегративниот процес.
- Второ, слабеење на француско-германските натпреварувачки тензии.
- Трето, јакнење на улогата на Велика Британија на Континентот.
- Четврто, враќање на самовербата на европските сојузници после НАТО-та „*out-of area*“, односно воената операција на Косово.¹⁵

Овој Самит, од аспект на кризниот менаџмент, е од посебно значење. Имено, на овој Самит се поставија задачите од кризниот менаџмент како суштествени за клучниот процес на зајакнување на Заедничката европска безбедносна и одбранбена политика. Овие задачи се познати како Петербуршки задачи, кои името го добија по

¹⁴ Declaration of the European Council on Strengthening the Common European Policy on Security and Defense, Cologne, June 4, 1999.

¹⁵ Hunter R. E.: The European Security, Donfried K. –Gallis P., European Security-The Debate in NATO and the European Union, Congressional Research Service, Report to Congress, Washington D.C., April 25, 2000, стр.54-55.

местото каде што Министерскиот совет на Западноевропската унија ги формулира, во јуни 1992 година.

Од посебно значење се определените задачи на кризниот менаџмент, и тоа:

- хуманитарни задачи за спасување;
- задачи за чување на мирот;
- воени задачи, што произлегуваат од кризниот менаџмент, и
- миротворството.

Исто така, Европскиот совет одлучи дека Европската унија мора да има капацитети за автономна акција. Тоа, всушност, значи дека акцијата ќе ја изведуваат кредибилни вооружени сили, со цел брзо и ефикасно да се одговори на меѓународните кризи, без притоа да се прејудиираат акциите преземени од НАТО.

1.4. Европскиите совети од Хелсинки, од Санџа Марија де Феира и од Ница

Состаноците на Европскиот совет одржани во Хелсинки, во Феира и во Ница, постепено и даваат поддршка на намерата на Унијата за автономни капацитети за акција во кризниот менаџмент, во која НАТО како целина нема да биде ангажиран, во согласност со принципите на Повелбата на ООН и одлуките на Советот за безбедност на ООН.

Конкретно, на Самитот на Европската унија, одржан во *Хелсинки* на 10 и 11 декември 1999 година, се донесоа три клучни одлуки.

Прво, на овој Самит се донесе одлука за исполнување на главната цел (headline goal) на европската одбрана. Тоа значи дека е договорено да се формираат „наменски сили за исполнување на главната цел“ (Headline Goal Task Force) или како ги нарекоа подоцна „Европски сили за брза интервенција“ (*European Rapid Reaction Force-RRF*). Имено, договорено е организирањето и раководењето со овие сили да биде во надлежност на Европската унија.¹⁶

За таа цел, формирано е постојано работно тело т.н. Одбор за политички и безбедносни прашања (Committee on Political and Security Affairs) или скратено Политички и безбедносен одбор (Political and Security Committee-PSC).

¹⁶ Види пошироко: Helsinki European Council-Presidency Conclusions-Annex I to Annex IV, Presidency Reports to the Helsinki European Council on „Strengthening of the Common European Policy on Security and Defense“, and on Non-Military Crisis Management of the European Union, Bruxelles, December 11, 1999.

Втора важна одлука е да се формира институција наречена Воен одбор (Military Committee), во чиј состав партиципираат министрите за одбрана на сите земји-членки на Европската унија.

Трета клучна одлука е да се создадат воени капацитети способни да ги извршуваат Петербуршките задачи. Меѓутоа, мора да се нагласи дека тоа не значеше и воспоставување европска армија.

Исто така, на овој Самит ЕУ, покрај овие три главни одлуки, донесе одлука за формирање на многубројни мали интерни оперативни тела. Од посебно значење е одлуката на ЕУ на овој Самит да воведи и институција Висок претставник на Европската унија за заедничка надворешна и безбедносна политика, а за прв претставник беше наименуван Хавиер Солана (Javier Solana).

Понатаму, на Самитот на Европска унија, одржан во *Санџа Марија де Феира* на 19 и 20 јуни 2000 година, беше реafirмирана обврската за создавање Заедничка европска безбедносна и одбранбена политика, која пред сè ќе биде способна да ги зајакне надворешните акции на Унијата, кои се во целосна согласност со принципите од Повелбата на Обединетите нации. За таа цел, договорена е соработка помеѓу петнаесетте земји-членки со земјите кои не се членки на Европската унија и со членките на ЕУ кои не се во НАТО, во поглед на решавањето на релевантните прашања кои се однесуваат на Европскиот безбедносен и одбранбен идентитет.¹⁷ Во цел на консултации и соработка со НАТО, земјите-членки на ЕУ договориле воспоставување на четири „ad hoc“ работни групи:

- Работна група за безбедносни прашања.
- Работна група за постигнување компатибилност на воените сили на ЕУ и НАТО.
- Работна група за донесување одлука кои сили НАТО ќе и ги стави на располагање на ЕУ.
- Работна група за дефинирање перманентни облици на заеднички НАТО-ЕУ аранжмани и воено дејствување.¹⁸

Исто така, на овој состанок се поздравил процесот направен во исполнувањето на задачите од воениот и цивилен кризен менаџмент, како и задачите поврзани со создавањето цивилни полициски капацитети. Оттука, државите-членки, соработувајќи доброволно, презедоа обврска дека до 2003 година ќе обезбедат 5000 полициски офицери за меѓународни мисии за целиот спектар операции од кризниот менаџмент и превенција на конфликти.

¹⁷ Santa Maria de Feira European Council, Presidency Report, June 19-20 1999.

¹⁸ Ibid, Annex I, paragraph D.

Како клучен дел од цивилниот аспект на Европската безбедносна и одбранбена политика, Европската унија преземаше и одредени активности на полето на кризниот менаџмент и превенцијата на конфликтите.

Исто така, на Самитот во Феира беа дефинирани капацитетите за цивилните аспекти на кризниот менаџмент, и тоа во четири приоритетни области. Тие се однесуваа:

- на полицијата;
- на зајакнување на владеењето на правото;
- на зајакнување на цивилната администрација и
- на цивилна заштита.

На својот Самит во **Ница**, одржан на 7, 8 и 9 декември 2000 година, челниците на Европската унија беа повеќе зафатени со внатрешно-политичките реформи и со усогласување на предлог-Уставот на ЕУ, отколку со заедничката надворешна и безбедносна политика. Договорот од Ница, начелно, го потврди од порано усвоениот концепт на Европски безбедносен и одбранбен идентитет, кој и службено станува интегрален дел на Заедничката надворешна и безбедносна политика на Европската унија. Следна значајна декларативна новост во проектот на Заедничката надворешна и безбедносна политика е усвојувањето на т.н. усвојување на т.н. принцип на проширена соработка (enhanced cooperation), кој претпоставува дека најмалку осум земји заеднички усвојуваат во активностите и реализирање на целите од заедничката надворешна и безбедносна политика. Од задачите на така формираната „пионерска група“ изземени се воените и одбранбените активности. Се очекувало дека со тоа полесно и побрзо ќе се поттикне полесно надворешно-политичкото одлучување и ќе се олесни и синхронизира дефинирањето на надворешно-политичките цели на Европската унија.¹⁹

Од аспект на кризниот менаџмент, на овој Самит се донесоа неколку клучни одлуки за кризниот менаџмент. Пред се, Европскиот совет одлучи да воспостави, во рамките на Советот, воени и политички структури кои ќе обезбедуваат политичка контрола и кои ќе даваат стратегиски насоки за дејствување во кризниот менаџмент.

Оттука, заради дејствување на кризниот менаџмент се формираа потребните структури за водење операции од кризниот менаџмент, и тоа:

¹⁹ Vukadinović R. and Čehulić L.: *Politika Evropskih Integracija*, Topical, Zagreb, 2005, str. 272.

- Постојан политички и безбедносен комитет, и
- Воен комитет.

2. Структурата и институциите преку кои функционира Европската безбедносна и одбранбена политика

Улогата на Европската унија како фактор за стабилност во новата безбедносна архитектура и прераснувањето на Европската унија во организација која има механизми за справување и управување со кризни ситуации, ја наметна потребата за формирање поголем број органи и тела за извршување на поголем број активности. Оттука, Европската унија за да ги реализира активностите во областа на кризниот менаџмент, на Европскиот совет во Ница во 2000 година, донесе одлука за формирање неколку нови постојани политички и воени структури, и тоа:

- **Политички и безбедносен комитет;**
- **Воен комитет на Европската унија; и**
- **Воен штаб на Европската унија.**

Политички и безбедносен комитет (средби на амбасадорско ниво како подготвително тело на Советот на Европската унија).

Негови главни функции се:

- следење на меѓународната ситуација;
- помагање во однос на прецизно дефинирање на политиките во рамките на Заедничката надворешна и безбедносна политика;
- подготовка на кохерентен одговор на Европската унија во случај на кризи;
- практикување на политичка контрола и стратегиска насока.

Воен комитет на Европската унија (највисоко воено тело формирано во рамките на Советот), кој на Политичкиот и безбедносен комитет му дава совети и препораки за сите воени прашања во рамките на Европската унија.

Воен штаб на Европската унија (Генерална дирекција во рамките на Генералниот секретаријат на Советот), кој врши рано предупредување, стратегиско планирање и процена на ситуацијата и воена експертиза.

Исто така, во рамките на Европската унија постојат и агенции за Европската безбедносна и одбранбена политика, и тоа:

- **Евројска агенција за одбрана**, која има за цел да им помогне на земјите-членки во нивниот напор да ги подобрат европските одбранбени способности на полето на кризниот менаџмент.²⁰

Со Европската агенција за одбрана раководат и управуваат следните органи:

- раководител на Агенцијата, одговорен за функционирање на организацијата и достигнувањето на Агенцијата;
- Насочувачки комитет, насочувачко и одлучувачко тело на Агенцијата;
- извршен директор, кој раководи оперативно со постојниот персонал во Агенцијата.

Исто така, во рамките на Европската агенција за одбрана функционираат и:

- Дирекцијата за капацитети;
- Дирекцијата за истражување и технологија;
- Дирекцијата за вооружување;
- Дирекцијата за одбранбена индустрија, и
- Дирекцијата за поддршка.²¹

Во агенциите на Европската унија, кои вршат работа од доменот на Европската безбедносна и одбранбена политика се вбројуваат и:

- Институтот за безбедносни студии на Европската унија (негова клучна мисија е да обезбеди анализи и препораки кои ќе ги користи за формулација на Европската безбедносна и одбранбена политика);²²
- Сателитскиот центар на Европската унија (негова задача е експлоатација и продукција на информации потребни во процесот на одлучување на Унијата).

3. Имплементација на Европската безбедносна и одбранбена политика

Европската безбедносна и одбранбена политика посебен акцент става на активностите поврзани со хуманитарни и спасувачки

²⁰ Speech by Javier Solana, EU High Representative for the Common Foreign and Security Policy, at the 40th Commanders Conference of the German Bundeswehr, Bonn, 11 October 2005, p.4.

²¹ Види пошироко: Гризолд А., Словенија во изменета безбедносна средина, Министерство за одбрана на Република Македонија, Скопје, 2006, стр.57.

²² www.iss-eu.org 24/02/2007.

задачи и задачи на борбените сили во кризен менаџмент, вклучувајќи и миротворство.

Исто така, таа дополнува и други надворешни инструменти на Европската унија, и тоа:

- помош и трговски мерки;
- нуди помош на меѓународната заедница кога се разгледува можноста како да се одговори на кризите.

Но, она што ја прави Европската безбедносна и одбранбена политика уште поактуелна, е нејзината способност и структура имплементирана на три начина, и тоа:

Првиот, е преку развивање капацитети за ангажирање на воениот кризен менаџмент.

Вториот, преку создавање на структури за справување со цивилните аспекти на кризниот менаџмент.

Третиот е преку создавање инструменти и механизми за ангажирање на Европската унија во превенција на конфликти.

Оваа структура, односно, воениот кризен менаџмент и цивилниот кризен менаџмент, се познати како Петербуршки задачи.

Во Европскиот совет, преку Декларацијата за оперативна способност на Европската безбедносна и одбранбена политика, усвоена во Ликри 2001 година, официјално се потврди дека Унијата е способна за водење некои операции на кризен менаџмент.²³

3.1. *Воен кризен менаџмент*

Во рамките на Европската унија посериозно инволвирање на идејата за развивање на воената компонента на кризниот менаџмент настапува по одлуката на Европскиот совет од Хелсинки, за создавање капацитети за ангажирање на 60.000 луѓе, способни да се распоредат за 60 дена, за период од една година, Додека, пак, Европската унија, по Договорот од Мастрихт и Амстердамскиот договор, го воведува моделот за управувањето со кризи.

Како резултат на овие одлуки, на Самитот во Ница, овие одлуки беа надополнети со создавањето на нова воена структура. Притоа, беше формиран Политички и безбедносен комитет, кој го замени постојниот Политички комитет.

За да се обезбеди непречено одвивање на операциите на Европската унија, беше одлучено на Политичкиот и безбедносен комитет

²³ За ова види пошироко: http://www.europa.eu.int/comm/external_relations/cfsp/intro,25/03/2007.

да му асистира Воено-политичката работна група, Комитетот за цивилни аспекти на кризниот менаџмент, Воениот комитет и Воениот штаб на Европската унија.

Европската унија соработува со сите меѓународни актери, и тоа:

- Преку Стратегиското партнерство со НАТО, договорено на состанокот на Европскиот совет во Брисел (2002 година) беше донесена одлука за процедурите за имплементација на одредбите на Договорот од Ница.
- Соработува со европски земји-членки, кои се членки на НАТО, но не и на Европска унија.
- Договори соработка помеѓу Европската унија и НАТО во врска со користењето на капацитетите на НАТО од страна на Европската унија.
- Договорената соработка на Европската унија и ОБСЕ, на состаноците на коишто се зборува за кризен менаџмент, превенцијата на конфликти, демократизацијата и рехабилитацијата.
- Договорената соработка на Европската унија и ООН. Имено, на состанок на Европскиот совет во Гетеборг, одржан во 2001 година, земјите-членки на Европската унија едногласно се согласија операциите од кризниот менаџмент да се одвиваат во рамките на ООН. Соработката беше реализирана, односно Европската унија и ООН соработката на полето на кризниот менаџмент ја реализираа во Босна и Херцеговина, на Косово и во Конго.

Исто така, Европската унија, на Советот за општи работи и надворешни односи, одржан во јуни 2004 години го потврди *Концепцијата на борбени групи (Battle Group Concept)*. Имено, Концептот претставува израз на европската безбедносна стратегија и на искуствата кои Европската унија ги стекнала со водење операции.²⁴

Токму затоа, борбените групи на Европската унија треба да ги спроведуваат сите Петербушки задачи (хуманитарни и задачи за спасување, задачи за чување и творење на мирот и задачи на борбените сили во кризен менаџмент), вклучувајќи ги и борбените задачи и тоа под раководство на Европската унија, ООН или, пак, други регионални организации.

²⁴ Гризолд А., Словенија во изменета безбедносна средина, Министерство за одбрана на Република Македонија, Скопје, 2006, стр.56.

Конкретно, Концептот на борбените групи предвидува воспоставување на следниве капацитети:

- повеќе борбени групи, со соодветни елементи на воздушни и поморски сили и потребни капацитети за подршка; и
- нивото на подготвеност, кое борбените групи на Европската унија би требало да го одржуваат, би требало да биде такво, што тие би биле способни во рок од 15 дена од донесувањето на политичка одлука борбено да интервенираат во кризни области оддалечени 6.000 км од Брисел за време од 30 дена.²⁵

3.2. *Цивилен кризен менаџмент*

Европската безбедносна и одбранбена политика на Европската унија разви оперативен цивилен капацитет за кризен менаџмент. Имено, Европската унија направи напредок кон кохерентна надворешна политика и ефикасен кризен менаџмент. Постојат инструменти кои може да се користат ефикасно, како што беше демонстрирано на Балканот и пошироко.²⁶

Инструментите за цивилен кризен менаџмент се исто толку важни како и воените инструменти. Затоа, цивилната компонента развиена на Европскиот совет во Феира во 1999 година и на Европскиот совет во Гетеборг во 2001 година, е голем придонес на Комисијата, која се стреми да го подобри полето каде меѓународната заедница покажа дека има недостатоци. Затоа, во 2002 година Унијата одлучи да ги развие цивилните аспекти од кризниот менаџмент во четири приоритетни области и тоа: полиција, зајакнување на владеењето на правото, зајакнување на цивилната администрација и цивилна заштита. Специфичните способности во овие четири полиња може да се користат во контекст на автономни мисии предводени од Европската унија, или во контекст на операции предводени од ООН или од ОБСЕ.²⁷

- **Полиција** – по многу нешта Европската унија се стреми да биде подготвена за ефикасно извршување на полициска операција, и тоа почнувајќи од советодавна, па се до помош, обука и замена за локалната полиција. За таа цел,

²⁵ Ibid, str. 56.

²⁶ „A Secure Europe in a Better World“, European Security Strategy, Brussels, 12 December 2003, p. 11.

²⁷ Тасевска В., Заедничката надворешна и безбедносна политика на Европската унија и управувањето со кризи, магистерски труд одбранет на Филозофскиот факултет во Скопје, 2006, стр. 89.

Европската унија, односно земјите-членки презедоа обврска да обезбедат до 5000 полицајци, од кои 1400 ќе бидат подготвени за распоредување за помалку од 30 дена.

- **Зајакнување на владеењето на правото** – за таа цел земјите членки презедоа одговорност да обезбедат околу 300 офицери кои директно ќе бидат одговорни за операции на кризен менаџмент во таа област.
- **Цивилна администрација** – составена од тим на експерти, подготвени за мисии на цивилна администрација и тоа во контекст на операции на кризен менаџмент.
- **Цивилна заштитна** – целта е за краток временски рок (од 3 до 7 часа) да се испратат два или три тима за процена и координација. Практично, тоа би значело:

прво, постоење на тимови способни постојано да се мобилизираат и да се состојат од 10 експерти, кои можат да заминат на местото каде што ескалира кризата во рок од 3 до 7 часа;

второ, тимови за интервенција од околу 2000 лица подготвени за распоредување за кратко време; и

трето, додатни, односно, поспецијализирани средства кои може да се испратат во рок од 2 до 7 дена во согласност со потребите.²⁸

Секако, од посебно значење е тоа што, овие цели, на министерската Конференција за способностите на цивилен кризен менаџмент одржана на 19 ноември 2002 година, добија потврда дека во целост се достигнати благодарение на доброволната посветеност на обврските на земјите членки.

Исто така, од аспект на цивилниот кризен менаџмент, значајна е и одлуката на Политичкиот и безбедносен комитет, кој на 27 јули 2004 година ја прифати иницијативата на Франција за воспоставување на Европска жандармерија (Declaration of Intent on the European Gendarmerie Force).

Според иницијативата, земјите-членки во кои постојат полициски сили со воен статус, конкретно во Франција, во Италија, во Португалија, во Холандија и во Шпанија треба да започнат со воспоставување европска жандармерија.

Европската жандармерија би имала почетни сили за брза интервенција кои би броеле од 800-900 лица подготвени да бидат рас-

²⁸ Ibid, 89.

поредени до 30 дена и тим од 2.300 лица како сила за поддршка, кои ќе бидат на располагање секогаш кога ќе има потреба.

Оттука, европската жандармерија приоритетно би стоела на располагање на Европската унија, а би можела да биде на располагање и на другите меѓународни организации (ООН, НАТО, ОБСЕ) или на „ad hoc“ коалиции. Таа би била формирана како интегрирана полициска сила способна за извршување на сите полициски задачи, одржување на јавниот ред и мир, на јавната безбедност, истражување на криминалот, прибирање и користење на информации. Жандармеријата би требало да биде во состојба да дејствува во сите фази од мировната операција.²⁹

Истовремено, Европската унија го развива својот концепт, според кој ќе може да распореди ресурси за повеќе функционален цивилен кризен менаџмент во интегриран формат. Оттука, беа утврдени модалитетите за основање и распоредување на „*мултифункционални ресурси на цивилен кризен менаџмент во интегриран формат, вклучувајќи и итно распоредливи тимови за цивилен одговор*“.³⁰ Според тоа, составот и функцијата на таквите пакети би варираше според потребите на кризната ситуација. Овие тимови би биле мобилизирани на барање на Генералниот комитет, Политичкиот и безбедносен комитет или Совет. Исто така, овие тимови би требало да се распоредат во рок од пет дена и таквото распоредување не би требало да трае повеќе од три месеци.

4. Фази на управување со кризи во Европската унија

Политичкиот и безбедносен одбор (*PSC*) е главната спојка на европската безбедносна и одбранбена политика и на заедничката надворешна и безбедносна политика. Имено, тој ги разгледува сите аспекти на двете политики и има централна улога во дефинирањето и продолжувањето на преземањето мерки во ЕУ. Исто така, по овластувања на Советот на ЕУ, спроведува политичко решение (справување) и стратегиско насочување на операциите за управување со кризи. Тоа значи дека во периодот на ескалација на криза, политичкиот и безбедносен одбор (*PSC*) има централна улога, а за своите активности постојано го известува *Одборот на постојаниите претставници на земјите-членки (Permanent Representatives Committee, COREPER)*.

²⁹ Council of the European Union, doc 10462/05.

³⁰ Гризолд А., Словенија во изменета безбедносна средина, Министерство за одбрана на Република Македонија, Скопје, стр. 64.

Исто така, од голема важност е да се напомене дека ЕУ разликува два вида управување со кризи, и тоа:

- **воено уйравување со кризи (воен кризен менаџмент) и**
- **цивилно уйравување со кризи (цивилен кризен менаџмент).**

Военото уйравување со кризи, во оперативна смисла, опфаќа дејствување на вооружените сили на земјите-членки на ЕУ.

Додека, пак, **цивилното уйравување со кризи**, опфаќа дејствување на полициските сили, на правосудните органи, управниот персонал и силите на цивилната заштита.

Исто така, во процесот на военото и цивилното управување со кризи учествуваат и:

- Претседателството, и
- генералниот секретар (високиот претставник за заедничка надворешна и безбедносна политика).

Управувањето со кризи во ЕУ се состои од шест фази и три потфази, и тоа:

- **Прва фаза:** тековни активности;
- **Втора фаза:** ескалација (заострување) на кризата и изготвување нацрт-концепт за управување со кризата;
- **Трета фаза:** одобрување на концептот на управување со кризата и развој на стратески опции;
- **Четврта фаза:** одлука за преземање мерки и планирање;
- **Петта фаза:** спроведување;
- **Шеста фаза:** измена на тежиштето на кризните дејности на ЕУ и завршување со операциите.

Додека, пак, потфази се: Потфаза А, Потфаза Б и Потфаза Ц.

4.1. Прва фаза: тековни активности

Во Првата фаза се спроведуваат задачи кои спаѓаат во потфазите А, Б и Ц. Конкретно, во Првата фаза се спроведуваат задачи во врска со:

- надгледувањето, анализирањето на ситуацијата и на раното предупредување (задачи содржани во потфазата А);
- на усогласеното развојно планирање и подготвување (потфаза Б);
- создавање на јавно мислење (потфаза Ц).

Во тој контекст, треба да се потенцира и значењето на потфазите. Имено, секоја потфаза значи континуирана активност. Или,

пак, во подробности, потфазата А е наменета за собирање информации, за навремено предупредување на индикациите за криза, за координацијата на различните инволвирани субјекти во менаџирањето на кризата и планирање на политички опции.

Исто така, во рамките на овој дел од фазата А надлежните тела, како што се Политичкиот и безбедносниот одбор (PSC), Воениот одбор на Европската Унија (European Union Military Committee-EUMC), Одборот за цивилно планирање со кризи (CIVCOM) и Воениот штаб на Европската унија (European Union Military Staff-EUMS), подготвуваат информации, оценки за ризици, рано предупредување, цивилни и воени совети и други документи со политички опции.

Исто така, од голема важност е да се напомене дека овие активности се усогласуваат и со други работни групи на Советот, како и во рамките на НАТО и европските членки на НАТО, кои не се членки на ЕУ. Но, по потреба, и со ООН, ОБСЕ и невладините организации.

Додека, пак, во *Потфазата Б* се подготвуваат воени, политички и развојни планови.

Во оваа Потфаза, Воениот одбор на Европската унија, Секретаријатот на советот и друг персонал на Секретаријатот на Советот на Европската комисија, усогласено планираат воено и цивилно управување со кризата и ги усогласуваат подготовките за цивилно управување со криза во земјите-членки на Европската унија.

Во *Потфазата Ц* се подготвуваат активности наменети за запознавање на јавноста со можностите за развој на кризата и со конкретни подготовки на Европската унија.

4.2. Втора фаза: ескалација на кризата и изготвување на црвено-концепции за управување со кризи

Втората фаза ја сочинуваат две потфази, и тоа:

- Потфаза А: осознавање на кризата, и
- Потфаза Б: разгледување на соодветна реакција на ЕУ за кризата.

Во Потфазата А се изработуваат анализи, можни политички опции и насоки и донесување на првите мерки. Исто така, се спроведува цивилно- воена координација и политички дијалог меѓу работните групи на Советот со НАТО-алијансата и европските земји-членки на НАТО и тоа со земјите кои не се членки на ЕУ, а по потреба и со ООН, ОБСЕ и невладините организации.

Во Потфазата Б се подготвува концептот на усогласено цивилно-воено кризно дејствување, односно управување во рамките на ЕУ (Crisis Management Concept- СМС). Исто така, во оваа Потфаза континуирано течат консултациите помеѓу повеќето субјекти и работни групи на ЕУ. Конкретно, поедини субјекти на управување со кризи во ЕУ (EUMS, EUMC, CIVCOM и SG/HR), го советуваат Политичкиот и безбедносниот одбор (PSC) за однесување на нивното подрачје, кој потоа изготвува општа политичка оценка и ја доставува до Советот на ЕУ.

4.3. Третата фаза: одобрување на концепциите на управување со кризи и развој на стратешки опции

Во Третата фаза се одобрува концептот за менаџирање на кризите, односно, управување со кризи, се воспоставуваат организациските можности за кризно усогласување на органите на ЕУ на стратешко ниво и насочување на подготовките на воените стратешки опции и изготвување на препорака до Советот на Европската унија.

Третата фаза се одвива во три потфази (А, Б и Ц).

Во *Потфазата А*, Советот на Европската унија, врз основа на предлогот на Политичкиот и безбедносен одбор, го одобрува концептот на управување со кризи (донесен во Втората фаза).

Потфазата Б е наменета за подготвување и изготвување на стратешки опции од воена, полициска и цивилна област. Исто така, во оваа Потфаза се подготвуваат и специфични документи за планирање на стратешките цели.

Додека, пак, во *Потфазата Ц*, Политичкиот и безбедносен одбор добива валоризирани стратешки опции и ја оценува нивната комплетна усогласеност и изработува предлог-одлука во која се вклучени и усвоени стратешки опции. Потоа, Политичкиот и безбедносен одбор, одлуката ја испраќа до Советот на Европската унија.

4.4. Четвртата фаза: одлука за преземање мерки и планирање

Четвртата фаза е најобемна фаза на постапките за менаџирањето на кризата во Европската унија. Тоа се:

- одлука на Советот за преземање мерки (*Потфаза А*);
- развој на концепциите на операцијата (*Потфаза Б*);
- негово одобрување (*Потфаза Ц*);

- генерирање на сили (Поџфаза Д);
- изготвување на договор за сџајусоџ на силиџе (Поџфаза Ф);
- валоризација на воениџе и цивилниџе џланови за оџерациџи (Поџфаза Г);
- донесување одлука за зайочнување на оџерацијаџа (Поџфаза Х);
- џреземањеџо мерки на заедницаџа (Поџфаза И);
- ооржување на консулџациџи и на дијалоџ со учеснициџе (Поџфаза Ј).

Оттука, можеме да заклучиме дека Четвртата фаза се одвива во десет потфази, во кои се донесуваат различни одлуки кои се во интерес на ефикасното менаџирање на кризите во рамките на ЕУ.

Во Поџфазаџа А: Советот на Европската унија донесува одлука за преземање мерки со сите клучни елементи, а потоа овластувањата ги пренесува на Политичкиот и безбедносен одбор за политичко решение и стратeгиско насочување на операцијаџа за менаџирање на кризата. Пред одобрувањето на предлозите од страна на Советот, се врши нивно усогласување во Одборот на постојаните претставници. Според тоа, ако е донесена одлука за спроведување воена операција, истата ќе може да се спроведе во две варијанти. Односно, првата варијанта е без употреба на НАТО, а втората варијанта е со употреба на НАТО капацитети.

Во Поџфазаџа Б: штабовите за планирање на воени и цивилни елементи обезбедуваат целосна усогласеност на планирањето со организирање заеднички состаноци. Воениот одбор на Европската унија изготвува воведни воени насоки кои ги одобрува Политичкиот и безбедносен одбор. Врз основа на насоките, се подготвува нацрт-концепт на дејствување, при што може да станува збор за воени, полициски, како и цивилни операции.³¹

Во Поџфазаџа Ц: Политичкиот и безбедносен одбор го потврдува воениот и полицискиот концепт на дејствување, како и планирачките документи и истите ги доставува до Советот на унијаџа на усвојување. Исто така, во оваа фаза Советот може да покани и трети земји за соработка во текот на операцијаџа.

Во Поџфазаџа Д: Политичкиот и безбедносен одбор ги повикува земјите-членки да учествуваат со своите воени и цивилни сили за формирање заеднички сили на операцијаџа.

³¹ За ова види пошироко Гризолд А., Словенија во изменета безбедносна средина, Скопје, стр. 129-130.

Во Поиџфазата Е: Политичкиот и безбедносен одбор, доколку има потреба, на Советот на унијата му испраќа нацрт-договор за статусот на силите.

Во Поиџфазата Ф: надлежните тела подготвуваат нацрт-план за воено и цивилно дејствување.

Во Поиџфазата Г: Политичкиот и безбедносен одбор ги оценува подготвените оперативни планови. Исто така, предлага и формирање на одбор составен од претставниците на земјите кои учествуваат со своите капацитети.

Во Поиџфазата Х: Советот на Европската унија ги одобрува предложените планови и одлучува за започнување на операцијата и, по потреба, го одобрува статусот на силите.

Во Поиџфазата И: се врши потврдување на мерките во надлежност на Европската заедница и започнување на нивното спроведување.

Во Поиџфазата Ј: Европската унија одржува дијалог и консултации со други институции (НАТО, европските земји-членки на НАТО, а кои не се членки на ЕУ, потенцијалните партнери-Руската федерација, Канада, Украина, ООН, други меѓународни и регионални организации како што се ОБСЕ, Советот на Европа и невладините организации.³²

4.5. Петта фаза: спроведување

Во оваа фаза, одделни тела на Европската унија и тоа: *Политичкиот и безбедносен одбор, Прејседателството, Оборот за цивилно менаџирање со кризи, Воениот одбор на Европската унија, Воениот штаб на Европската унија, Европската комисија и генералниот секретар* ги спроведуваат задачите од претходно усвоените планови.

4.6. Шестта фаза: измена на тежиштето на кризниот активност на Европската унија

Шестата фаза е завршна фаза. Таа опфаќа измена на тежиштето на дејноста, евентуално донесување одлука за измена на тежиштето или за завршување на операцијата и стекнатите искуства.

Шестата фаза се одвива во три потфази, и тоа:

³² Ibid, 131.

Во Поифазаија А: Политичкиот и безбедносен одбор ја оценува основната потреба од измена на тежиштето на дејноста на Европската унија, притоа, вклучувајќи ја можноста за завршување на некои нејзини сегменти. Всушност, измената на тежиштето на дејноста на Европската унија може да иницира подготвување на нова верзија на Концептот за менаџирање на кризи, кој се подготвува во согласност со постапките прикажани во претходните фази. Одборот го известува Североатлантскиот совет за предлогот за измена на тежиштето на дејноста на Европската унија.³³

Во Поифазаија Б: Советот на Европската унија одлучува по предложената измена на тежиштето или за завршување на целата операција, односно, на некои нејзини елементи и за натамошните активности.³⁴

Во Поифазаија Ц: Политичкиот и безбедносен одбор подготвува комплетна оценка на стекнатите искуства врз основа на извештаите на командантот на операцијата на Воениот штаб на Европската унија, на Воениот одбор на Европската унија, на Одборот за цивилен кризен менаџмент, на Одборот на претставниците на земјите кои учествувале со своите капацитети и Европската комисија.

Заклучок

Европската унија, по креирањето на Европската безбедносна и одбранбена политика, многу бргу разви оперативен воен и цивилен капацитет за кризен менаџмент. Всушност, со тоа се овозможи целосно реализирање на идејата на Европската безбедносна и одбранбена политика за распоредување на неколку мисии на Европската унија. Оттука, во 2003 година Европската унија започна четири операции на кризен менаџмент, со што од друга страна, всушност, се докажа функционирањето на Европската безбедносна и одбранбена политика како позитивно и поучно искуство.

Европската безбедносна и одбранбена политика е дизајнирана да води најмалку два вида истовремени операции, и тоа:

- прво, операција од мали размери;
- второ, долгорочна операција.

Оттука, Европската унија, во согласност со нејзиниот капацитет, на 1 јануари 2003 година ја започна својата прва операција на

³³ Ibid.

³⁴ Ibid.

цивилен кризен менаџмент, односно, првата полициска мисија, стационирана во Сараево (Босна и Херцеговина). Во оваа мисија партиципираа над 30 земји со околу 500 полицајци, кои преку мониторинг, менторски и инспекциски активности требаше да ја спроведат операцијата на цивилен кризен менаџмент.

Европската унија во наредниот период, односно на 31 март 2003 година ја започна својата прва воена операција во Македонија, под име Конкордија (Concordia). Оваа операција, Европската унија ја презеде од НАТО-сојузот, а броеше 345 припадници од 27 различни нации. Основната цел на ова операција беше да гарантира безбедносна средина за да се олесни имплементацијата на Охридскиот рамковен договор.

Втората воена операција АРТЕМИС (ARTEMIS), Европската унија ја започна без ресурсите на НАТО-сојузот. Тоа се случи на 5 јуни 2003 година, во Демократска Република Конго.

Следната мисија, Европската унија ја спроведе по барање на грузиската влада. Така, во јуни 2004 година, Европската унија ја одобри мисијата за спроведување на правото и законот во Грузија. Всушност, мисијата и помагаше на грузиската влада за развој на координиран пристап на реформскиот процес.

Европската унија, истата година, поточно на 2 декември 2004 година од НАТО ја презеде мировната операција СФОР во Босна и Херцеговина. Оваа операција беше наречена Алтеа (ALTHEA) и броеше 7000 припадници на вооружените сили-членки на Европската унија и на трети земји.

И на крај, можеме да заклучиме дека мисиите и операциите на Европската унија ја нагласија оперативната вредност и улогата на кризниот менаџмент на Европската безбедносна и одбранбена политика, која покажа во која насока во иднина таа треба да се развива.

(Рецензент: *проф. д-р Анџон Гризолд*)

ЛИТЕРАТУРА

- Archer, Clive, 2000: *The European Union: Structure and Process*, New York: Continuum International Publishing Group.
- A Secure Europe in a Better World, *European Security Strategy*, Brussels, 2003.
- Anthony, Arnall, 2006: *The European Union and Its Court of Justice*, Oxford: Oxford University Press.
- Declaration of the European Council of Strengthening the Common European Policy on Security and Defense, Cologne, 1999.
- Гризолд, Антон, 2006: *Словенија во изменета безбедносна средина*, Министерство за одбрана на Република Македонија, Скопје.
- Георгиева, Лидија, 2006: *Менаџирање на ризици*, Филозофски факултет, Скопје.
- Howorth, J., 2002: *ESDP and the Quest for European Autonomy: a Historical Necessity?*, Columbia University.
- Ванковска, Билјана, 2008: *Институции на Европската унија*, Филозофски факултет, Скопје.
- Vukadinović, Radovan end Čehulić, Lidija, 2005: *Politika evropskih integracija*, Topical, Zagreb.
- Ropert, J., 1995: *Defining a Common Defense Policy and Common Defense*, The European Strategy Group and the WEU Institute for Security Studies, Paris.
- Council of the European Union, doc. 10462/05.
- Santa Maria de Feira European Council, Presidency Report, 1999.
- Ham V. P., 1997: *The EU and WEU: From Cooperation to Common Defense?*, European Treaty Reform.
- Ham V. P., 2004: *Europe Gets Real: The New Security Strategy Shows the EU' s Geopolitical Naturity*, AICGS Advisor.
- Hix, Simon, 2005: *The Political System of the European Union*, London:Palgrave.
- Hunter R.E., 2000: *The European Security*, Donfried K.–Gallis P., *European Security-The Debate in NATO and the European Union*, Congressional Research Service, Report to Congress, Washington D.C.
- Helsinki European Council-Presidency Conclusions, Presidency Reports to the Helsinki European Council on „Strengthening of the Common European Policy on Security and Defense”, end on „Non-Military Crisis Management of the European Union”, Bruhelles, 1999.
- http://www.europa.eu.int/comm/external_relations/cfsp/intro, 25/03/2007.

Wallace, Helen, 1983: Policy-Making in the European Communities, New York: John Wiley-Sons.

Тасевска, Весна, 2006: Заедничката надворешна и безбедносна политика на европската унија и управувањето со кризи, магистерска работа одбранета на Филозофскиот факултет, Скопје.

Web.Site: <http://www.weu.htm>.

www.iss-eu.org 24/02/2007.

Joint Declaration on European Defense, adopted on 04/12/1998.

Joint Statement by the British and French Governments, Franco-British Summit, Saint-Malo, France, 1998.

Marina MITREVSKA

CRISIS MANAGEMENT OF THE EUROPEAN UNION**Summary**

The European Union is an attractive and significant economic, political and international phenomenon. In other words, it is considered as unique and successful experiment of the international cooperation among large number of European countries and unique form of contemporary governing. It is obvious that today it is an economic and political organization, which in terms of structure, incorporates the past and the present. Or, more precisely, the thing called EU is actually mixture of many separate organizations and institutions, which have been establishing in a period of more than six decades. In this sense, today, the structure of the European Union is presented through three pillars. From the aspect of crises management, this study analyses the Second Pillar or the Common Foreign and Security Policy. In this regards and first of all, the research in this study is aimed to the analyses of the European Security and Defence Policy, which was actually established to enable EU to have more general role in the international military and civilian crises management.

Secondly, to the implementation of the European Security and Defense Policy, which prove its ability and structure in the implementation in three ways: through developing capacities for engaging the military crises management; through establishing structures for management of the civilian aspects of the crises management and through creation of instruments and mechanisms for engaging the EU in conflicts prevention. As a conclusion, this analysis indicates that in a very short period EU developed an operative and civilian crises management capacity. It was proved by the four crises management operations, which, on the other side, has proved the operation of the European Security and Defense Policy as a positive and insructive experience.

Keywords: EUROPEAN UNION, CRISIS, MANAGEMENT.